

Riksrådsforhandlingene III

Taler

Jacob Stenersen Worm-Müller

Dato

3 mai 1941

Sted

London Radio

1 Omkring den 1. juli var personlisten ferdig, og man ventet på meddelelsen om
at Stortinget skulle innkalles for å godkjenne overenskomsten. Det ble nevnt
forskjellige datoer, især den 15. juli, som dagen for skjenselsgjeringen, som
5 skulle foregå i Universitetets Aula. Men så hendte plutselig ingenting. Tyskerne
sa at de først måtte avvente Hitlers tale. Den ble holdt, men ingenting hendte
likevel. Så sa de at de måtte avvente Lord Halifax's svar. Det kom, men
fremdeles hendte ingenting. Og ingen av de norske forhandlere visste noenting.
Heller ikke kandidatene til Riksrådet. Alt drev. Nå hastet det slett ikke mer etter
at tyskerne før hadde forklart at alt måtte gå fort og at det bare gjaldt timer for
10 oss til å bestemme Norges skjebne. Det var i denne dødperioden, hvor ingenting
tilsynelatende foregikk, at det virkelig store hendte: Det brede norske folks
reisning.

Nå begynte strømkantringen. I den mørkeste depresjonstid steg Norge atter
15 fram. Lenge før det ble oss klart at England ville holde, reiste folket seg ved egen
kraft. Tyskerne er framragende i alt som angår militærmaskinen, men de er
verdensmestre i falsk psykologi. De hadde hatt en sjanse til å kunne fått et
arrangement, men de ødela alt ved sin dumhet. De gjorde et feilgrep av rang, da
de rettet støtet mot Kongen og grunnloven. Hadde de virkelig vært et nordisk,
20 et rent germansk folk, som de selv sier de er, ville de heller aldri ha gjort dette.

Nå begynte man langsomt å forstå at den ånd som var strømmen i barnetoget
17. mai, var i dødelig fare. Nå ble Uelands ord om at "grunnloven var en av
folkets øyestener" til virkelighet, og nå ble Haakon den syvende Sagakongen. Vi
25 hadde alle vært glad i ham før, men da de tyske bombeflyene forfulgte ham
gjennom hele Norge, vokste folkets kjærlighet til ham og knyttet ham
inderligere til oss. Det er forunderlig hvor Snorres kongesaga i de avgjørende
øyeblikk i vår historie har bundet folket sammen. Nå viste det seg at Kongen ble
symbolet på friheten, forfatningen og Eidsvoll. Han var rikstankens bærer.

Det store folk hadde vært helt uvitende om forhandlingene i Oslo, men kravene ble hurtig kjent. Som det heter i sagaen "fløy budskapet som ild i tørt gras fra landsende til landsende". Det vakte ikke først bare forferdelse og sorg, men en
35 følelse av harme, en hellig vrede, og det reiste motstandsånden. Aldri vil jeg glemme de merkelige ukene i sommer, da det norske folk fant seg selv. Aldri har jeg vært så stolt av mitt land som i den tid og framover. Hvor mange vanskeligheter vi enn hadde å gjennomgå, hvor mange prøvelser og lidelser vi skulle utholde, nå var det klart at vårt folk var kommet på den rette veien, og litt
40 etter litt ville rykke fram i samlet fylking. Hva spilte det for en rolle om enkelte storbønder av hensyn til prisene sviktet sin konge, om en del forretningsmenn som alltid talte om at "hjulene måtte gå rundt" var villig til hva som helst, om enkelte politikere og fagforeningsledere ville bøye seg, om noen jenter dessverre løp med tyskerne - dette er forresten bare et uniformsspørsmål, det samme ville
45 ha skjedd om et negerregiment var kommet - når det brede folk stod fast. Det var de små i samfunnet som først og fremst sa nei og slo ring om Kongen og den lovlige regjering: Sjømennene, fiskerne, bøndene, arbeiderne og studentene. Men den samme ånd viste seg i alle klasser og stender. Det var ikke lenger bare et politisk spørsmål, men et religiøst spørsmål om det hellige. Gang på gang i
50 stortingsdebatten senere hørte jeg ordene: "Hva gavner det et menneske om det vinner den hele verden, hvis det tar skade på sin sjel". "Den tyske hær er mektig," sa en tysk kommandant til en av mine venner, som et argument for kapitulasjon. "Ja, men Gud er mektigere," svarte min venn.

55 De norske velgere var gode nok. Nå ventet de at deres stortingsmenn skulle vise seg Norge verdig og virkeliggjøre slagordet om at Stortinget var nasjonens nødsanker i farens stund. Det var nå vi skulle følge Henrik Wergelands skjønneste ord:

60 Hakons Hal og Olafs Kirke

reise ville de af Gruus.

Ha, det var Normannavirke!

65 Var det ikke, Akershuus?

Og hvad Fryd for dine Taarne,

saae du Hakons Tid igjen!

Det beroer paa Norges Kaarne:

75 Tidens Guder er dens Mænd.

Allerede tidlig visste vi at mange stortingsmenn ville si nei. "De får heller skyte oss," sa de. En av arbeiderpartiets representanter sa således: "Jeg har valget mellom å bli skutt av tyskerne eller av mine velgere, og da får jeg gi tyskerne
80 fortrinet."

Dere husker alle hvor beveget vi var da vi hørte Kongens tale fra London, og hvor glad og stolt vi var, da han bestemt og klart holdt fast ved "den stilling og den oppgave som et fritt folk gav ham i 1905". Vi husker alle Regjeringens
85 myndige og verdige svar til Stortingets Presidentskap.

Hvor mørkt det enn så ut ute i verden, aldri ville vi svikte det som er Norges sjel. Så spontan og sterk var motstandsånden at allerede i slutten av juli skrev en av Stortingets presidenter til Delbrügge og sa at det ville være ugjørlig å få
90 Stortinget til å avsette Kongen, og bad derfor tyskerne å frafalle dette krav.

Det var nå det langsomt gikk opp for vårt folk at vi i sannhet var falt blant røvere, som ikke engang Al Capone kunne kappes med. Nå viste det seg at de var kommet for å nazifisere oss. Nå begynte innblandingene i alle forhold, arrestasjonene, angiveriet, oppløsningen av Rotaryforeninger, frimurerlosjer og
95 andre samfunn, til og med gamle damer i Oxfordbevegelsen ble mistenkt for å ha noe med England å gjøre. Nå gikk det opp for folk at de plyndret oss systematisk, og at de såkalte "kjøp" var en ny gangstermetode for rov. Nazi hadde vist sitt virkelige ansikt. For hver dag ble motstanden sterkere og sterkere,
100 og nå ble også Englands voksende kraft synlig for hele verden.

Var styrke lå også i at vi i motsetning til tyskerne kunne le, og "den som ler sist, ler best". Dere husker vel alle historien om tyskeren som kom inn i en forretning i Oslo i august og sa på norsk: "Heil Hitler, hvor er herreavdelingen," hvortil
105 ekspeditrisen svarte lynrapt: "Gud signe vår Konge god, første trapp til høyre." Det er slik de skal behandles. "Det går gledelig," sa Tordenskjold i farens stund.

Men midt i sommerstillheten hendte det plutselig noe. Lørdag den 17. august
110 fikk tyskerne i Oslo bud om at Hitler hadde mottatt Vidkun Quisling og gitt
ham i oppdrag å ta styret i Norge. Overenskomsten med Presidentskapet var
således brutt og Mogens-gruppen var sjaltet ut. Det kom som en bombe på de
tyske ledere, som alle visste hvor betydningsløs Quisling i virkeligheten var i
Norge og at hans tilhengere siden 15. april bare hadde spilt rollen som angivere.
115 General von Falkenhorst var bestemt imot Quisling, Terboven fløy neste dag til
Berlin for å informere Hitler, og Delbrügge erklærte den 18. august at hans
arbeid hadde vært forgjeves, at han var desavuert og nå skulle forlate Norge.

Noen dager etter kom Quisling hjem og forsøkte ved å henvende seg til
120 arbeiderlederne og mange andre, å få i stand en såkalt regjering, men dette
mislyktes fullstendig. Det var nå de fire politiske partier søkte å danne en felles
front, men Terboven forbad det. Nå innkalte Quisling hirden. Det var et
sørgelig syn, når man tenker på hvilken glans det ligger i ordet hird. Jeg stod og
så på dem da de la blomster foran Ibsens monument. Da var det en som sa: "Jeg
125 synes de ser ut som en særskoleklasse."

Det gikk rykter om at Quisling ville ta makten ved et kup med hirdens hjelp,
men intet hendte.

130 To ganger hadde således Quisling begått åpenlyst forræderi i sammensvergelse
med Adolf Hitler selv. Han var både i april og i august blitt blankt avvist av
nordmennene, og han stod ikke stort høyere hos den tyske hærledelse. Han
kunne nå bare komme til makten ved hjelp av tyske bajonetter og Gestapo.

135 Si dypt var altså den mann sunket som Fridtjof Nansen hadde æret med sitt
vennskap og sin tillit. Vidkun Quisling har sveket Fridtjof Nansen, som hvis
arvtager dette falske kongsemne nå ynder å framstille seg. Det er en tragisk
skjebne som har rammet ham. I Norges historie framover vil Quisling ikke stå
som Nansens etterfølger, men som trellen Karks likemann.

140

Kilde

Til Norge - Taler og artikler gjennom krigsårene. Oslo, 1946.

Emner

Forsvarspolitik, Innenriks, Krig, Norsk historie, Radiotale, Redegjørelse

145

URI

150

155

160

165

170

175

180

185